

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

โลกปทัศิกสาว เป็นคัมภีร์บาลีรุ่นแรกที่แต่งขึ้นในประเทศไทย ที่ว่าด้วยเรื่องราวต่าง ๆ อันเกี่ยวกับสรวพโลก มี นรกเปรต คิรัจฉาน มนุษย์ เทวดา และ สวรรค์ พระเมธีกรผู้แต่งได้อาศัยคัมภีร์บาลีอื่น ๆ เช่น พระไตรปิฎก อรรถกถา และ ฎีกา โลกปทัศิกสาวนี้เป็นคัมภีร์ขนาดยาว มีทั้งหมด ๑๑ ผูก ต้นฉบับเดิมได้สูญหายไป คงมีแต่ฉบับที่คัดลอกสืบต่อกันมาหลายยุคหลายสมัย ทำให้อักษรเคลื่อนไปจากต้นฉบับที่พระเมธีกรแต่งไว้ สมควรที่จะนำมาตรวจสอบชำระใหม่ให้ถูกต้อง หรือใกล้เคียงกับต้นฉบับเดิม ถึงแม้ว่านายเกรียงศักดิ์ ไทยคุรุพันธุ์ จะได้ตรวจสอบชำระปริเฉทที่ ๑ และ ๒ เสร็จแล้ว ก็ยังไม่จบบริบูรณ์ทุกปริเฉท

ในปริเฉทที่ ๓ และ ๔ ที่ผู้วิจัยนำมาตรวจสอบชำระเป็นตอนที่ว่าด้วยเรื่องเปรต และ คิรัจฉาน เรื่องของมนุษย์ที่เรียกว่า "เปรต" นี้ มีความสำคัญเกี่ยวข้องกับความรู้สึกของมนุษย์อยู่มาก จึงมีคำกล่าวพาดพิงถึงเปรตว่า "เปรตวิเศษที่คน" บาง "สูงเหมือนเปรต" บาง ในอรรถกถาธรรมบทมีกล่าวถึงเปรตไว้มากมาย เช่นว่า "มีเศรษฐูปุตร เป็นสหายนกกรรมทำเข็ญร่วมกันไว้มาก ทำกาลละแล้วไปบังเกิดในนรก

คัมภีร์โลกปทัศิกสาว แต่งขึ้นประมาณศตวรรษที่ ๑๕ ส่วนคัมภีร์อื่น ๆ ที่แพร่หลาย เช่น จักรวาฬที่ปณี มังคลัตถที่ปณี จินกาลมาลินี เป็นต้น แต่งขึ้นในศตวรรษที่ ๒๐.

ดู สังคีตยวงศ์ พงศาวดารเรื่องการสังคายนาพระธรรมวินัย (กรุงเทพฯ : ทางหุ่นสวนจำกัก คิวพร, ๒๕๒๑), หน้า ๔ - ๖.

ตลอดชีพหนึ่ง ครั้นได้อ่านได้เสวยวิบากกรรมในโลหภูมิ^๑ ถูกทัมจนเดือดพล่าน
ลอยขึ้นสู่ปากหม้อแล้วกลับจมลงไปอีก เปรต ๔ คนนั้น ประวณจะกล่าวคาถา คนละ
๑ บท แต่กล่าวได้เพียง ๑ คำ ว่า "ท. ส. น. โส" ก็กลับจมลงไป คำที่เปรตกล่าวนี้
โบราณจารย์ท่านเรียกว่า หัวใจเปรต ๑ พญาสีโททรงกล่าวถึงเปรตไว้ในหนังสือ
ไตรภูมิพระร่วงว่า

เปรตกลางจำพวกผอมนักหนา เพื่ออาหารจะกินมิได้ แม้ว่าจะขอเอาเนื้อน้อย ๑
กั๊ก เลือดหยด ๑ กั๊ก บมิได้เลย เท่ากับว่ามีแต่กระดูกสันหลังแลหนังพอกกระดูก
ภายนอกอยู่ได้ หนึ่งห้องนั้นเหี่ยวทึดกระดูกสันหลัง แลคานันเล็กแลกลวงตั้งแสร้ง
ควักเสีย ฌมนั้นยังร่ำรายนมาปกปากเขา^๒

คัมภีร์ขุททกนิกาย อิติวุตตกะ^๓ กล่าวถึงอบาย คือ ภาวะหรือที่อันปราศจาก
ความเจริญ ๔ ประการ คือ

๑. นิริยะ สภาวะหรือที่อันไม่มีความสุขความเจริญ ภาวะเร่าร้อน กระวน -
กระวาย

๒. ตีรัจฉานโยนิ- กำเนิดตีรัจฉาน หรือ พวกมืดมัวโง่เขลา

๓. ปิตติวิสัย แคนเปรต ภูมิแห่งผู้ท้อทลายไร้สุข

๔. อสุรกาย พวกอสูร ผู้ท้อทลายไร้ความสุข

หลักฐานต่าง ๆ เหล่านี้ แสดงให้เห็นว่า เปรตภูมินั้นเต็มไปด้วยความอศอยาก

^๑ อ.ช.ป. ๓/๑๖๒ - ๑๗๒.

^๒ พญาสีโท, ไตรภูมิพระร่วง, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๐๖),
หน้า ๔๗ - ๕๐.

^๓ ช. อิติ. ๒๕/๒๗๓ - ๓๐๑.

หิวโหย เค็ดร่อนกระวนกระวายยิ่งนัก เป็นภมที่มิแต่ความระส่ำระสาย นาเวทนา
ผู้วิจัยต้องการศึกษาเรื่องของเปรต ซึ่งพระเมธีภกรรณาไว้ในปริเฉทที่ ๓ และยังมี
ผู้ใดเคยศึกษาวิจัยมาก่อน นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาในปริเฉทที่ ๔ ซึ่งกล่าวถึงกำเนิด
คิริจنان

เรื่องคิริจنانที่ปรากฏในคัมภีร์โลกปทีปภสวณนี้ นักปราชญ์รุ่นหลังได้อ้างถึง
เสมอ เช่น พระสิริมังคลาจารย์ อ้างถึงในจักรวาฬที่ปนี^๑ ยิ่งไปกว่านั้นนักประพันธ์
ยังนิยมพรรณนาถึง นาค ครุฑ เปรต และ อสุรกาย เช่น เรื่อง บทพากย์รามเกียรติ์
ตอนพากย์เอราวัณ กล่าวถึงนาคและครุฑว่า "ทัพหน้าอารักษ์ไพโรสถ์ ทัพหลังสุบรรณ
กินนรนาคนาคา"^๒ ในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนก็กล่าวถึงเปรตไว้ดังนี้

ครานันนางเปรตอสุรกาย แยกกายทำหาเห็นพระไว้ม
แหมชอขบรอยกรองพวงมาลัย สำราญรองเรอในพนาวัน

อสุรภัยศรทวาราศูกริ ผงผึกตโฆมคมารยา
ทงฤาษีสัทธาวิทายาธร ทวยเทพนิกรถวนหนา^๓

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส ทรงพรรณนาถึงเปรตและ

^๑ บาลี พุทธรักษา, จักกวาฬที่ปนี กัณฐที่ ๕, (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, ภาควิชาภาษา
ตะวันออก, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๓), หน้า ๒๙๔ - ๓๑๐.

^๒ กระทรวงศึกษาธิการ, หนังสืออ่านภาษาไทย, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา,
๒๕๑๙), หน้า ๕๕.

^๓ กรมศิลปากร, เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน เล่ม ๒, (พระนคร : โรงพิมพ์
รุ่งเรืองธรรม, ๒๕๑๓), หน้า ๙๙๗ - ๙๙๘.

สัตว์ต่าง ๆ ในเรื่องพระปฐมสมโพธิกถา ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างที่ยกมานี้

- . . . คชสารบรรหารศัพทฺหุทฺธรฺย โกรสรสีหราชกัณฺเฑศสีหนาทสนันสะเทือนสะท้าน
- . . . ความอยากรำในเปรตวิสัยกับันคาลระงับกระวนกระวาย ภัยแห่งสัตว์
- เคียรัจฉานทั้งหลาย ก็มีไคมี ความร่ำร้อนควยเปลวอัคคีก็เสื่อมสูญจากสันดาน
- . . . เหตุพระกมลเหตุที่ยังคับแค้นมิได้กว้างขวางยังไม่จุ่มพอกแด่พระสัพพัญญูตญาณ
- มีครุวนาคุจคิมิงคสมหามัจฉาชาติ อันมีกายกำหนดโดยยาวได้ ๓๐๐ โยชน์ ๑

หากผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่องราวของเปรตและศิรัจฉานที่พระเมธังกรไกรจนาไว้ใน คัมภีร์โลกปทีปกสารโดยละเอียดแล้ว ก็จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวรรณคดีไทยเป็น อย่างมาก อนึ่งผู้วิจัยได้ใช้ต้นฉบับอักษรขอมของคัมภีร์โลกปทีปกสารเพิ่มขึ้นอีก ๑ ฉบับ ซึ่งมีผู้ค้นพบที่วัดเพชรพลี จังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยต้องการจะตรวจสอบต้นฉบับว่า แยกต่างไปจากต้นฉบับที่นายเกรียงศักดิ์ ไทบุตรพันธ์ เคยตรวจชำระบ้างหรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ ๕ ข้อ คือ

๑. เป็นการรวบรวม และ ตรวจสอบต้นฉบับตัวเขียนของคัมภีร์โลกปทีปกสาร ปริเฉทที่ ๓ และ ๔ ทั้งที่เป็นอักษรขอมและอักษรรามัญ ซึ่งโบราณจารย์และสาธุชนทั้งหลายได้คัดลอกเก็บรักษาไว้ เพื่อที่จะได้ฉบับที่สมบูรณ์ ใกล้เคียงต้นฉบับเดิมที่พระเมธังกรจนาไว้
๒. เพื่อศึกษาเชิงวิเคราะห์ภาษาบาลีที่ปรากฏในคัมภีร์โลกปทีปกสาร ปริเฉทที่ ๓ และ ๔ เช่น ลักษณะทางไวยากรณ์ของภาษา และ ฉันทลักษณ์ เป็นต้น

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส, พระปฐมสมโพธิกถา,
 (พระนคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๐๕), หน้า ๑๕๕ - ๒๐๐.

- ๓. เพื่อพิจารณาคุณค่าของคัมภีร์โลกปทีปิกสาร ปรีเฉทที่ ๓ และ ๔ ที่จารด้วยอักษรขอมและอักษรรามัญเป็นอักษรไทย ซึ่งจะทำให้คัมภีร์โลกปทีปิกสารแพร่หลายยิ่งขึ้น
- ๔. เพื่อให้คัมภีร์โลกปทีปิกสารสมบูรณ์ เพราะเป็นการวิจัยต่อเนื่องในชุดคัมภีร์โลกปทีปิกสาร ซึ่งมีผู้วิจัยปรีเฉทที่ ๑ และ ๒ ไว้แล้ว
- ๕. เพื่อให้คัมภีร์โลกปทีปิกสาร ทั้งที่เป็นภาษาบาลีอักษรไทย และ ภาษาไทยควบคู่กันไป อันเป็นการส่งเสริมการพัฒนากิจการทางวิชาการด้านภาษาบาลีและภาษาไทย

ขอบเขตการวิจัย

คัมภีร์ต่าง ๆ ที่นักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาได้รจนาขึ้น มีอยู่จำนวนมาก ยาวบ้าง สั้นบ้าง คัมภีร์ที่สืบทอดมาจนทุกวันนี้ เช่น คัมภีร์มิ่งคัลลิตที่ปนี^๑ คัมภีร์ชินกาล - บาลีปกรณ์^๒ คัมภีร์จกกวาทที่ปนี^๓ เป็นต้น คัมภีร์โลกปทีปิกสารก็เป็นอีกคัมภีร์หนึ่ง ที่มีเนื้อเรื่องยาวมากถึง ๑๑ ผูก จำแนกเนื้อเรื่องออกเป็นตอน ๆ แต่ละตอนเรียกว่า "ปรีเฉท" แต่ละปรีเฉทต่างก็มีเนื้อเรื่องจบบริบูรณ์ครบถ้วน

เพื่อให้โครงการวิจัยมีความสมบูรณ์ครบถ้วนทั้งทางด้านเนื้อหา และ ทางด้านวิชาการ กอปรด้วยเวลาซึ่งมีช่วงจำกัด ผู้วิจัยจึงไม่สามารถที่จะวิจัยให้จบทุก ๆ ปรีเฉทได้

^๑พระสิริมิ่งคัลลาจารย์ ภิกษุชาวเชียงใหม่แต่งเมื่อพุทธศักราช ๒๐๖๗ โดยได้อธิบายความในมงคลสูตรให้พิสดาร.

^๒พระรัตนัญญาเถระแห่งเมืองเชียงรายเมื่อพุทธศักราช ๒๐๖๐ ว่าด้วยเรื่องระเบียบกาลแห่งพระพุทธรูปเจ้าตั้งแต่เริ่มมีโบสถ์และศาสนาทมาประดิษฐานในประเทศไทย

^๓พระสิริมิ่งคัลลาจารย์ ภิกษุชาวเชียงใหม่ แต่งเมื่อพุทธศักราช ๒๐๖๓ ว่าด้วยจกกวาทและสรรพสิ่งซึ่งอยู่ในภักถวาท คือ โลกวินาสและโลกสัณฐาน..

ดู สังคหิตยวงศ์, พงศาวดารเรื่องการตั้งคายนาศรีวิชัย, หน้า ๔ - ๖.

ถึงหากทำได้ก็ค่อนข้างเร็วมาก ฉะนั้นผู้วิจัยจึงได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ว่า จะวิจัย
 ในปริเฉทที่ ๓ และ ๔ ซึ่งว่าด้วยเรื่องของเปรต และ คิรัจฉาน ดังได้กล่าวแล้วว่า
 เนื้อเรื่องของแต่ละปริเฉทฉบับบริบูรณ์ มิได้เกี่ยวโยงไปถึงปริเฉทอื่น ๆ แต่อย่างใด
 ปัญหาที่ว่า เนื้อเรื่องจะผูกพันถึงปริเฉทอื่น ๆ จึงหมดไปสิ้น ผู้วิจัยหวังว่าถ้าการวิจัยใน
 ปริเฉทที่ ๓ และ ๔ นี้เสร็จแล้วก็จะมีสาระที่เอื้ออำนวยแก่การศึกษาวิจัยในคัมภีร์อื่นๆ ต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้รับคำแนะนำจากนายเกรียงศักดิ์ ไทยคุรุพันธ์ ผู้วิจัยคัมภีร์โลกปทีปกสาร
 ปริเฉทที่ ๑ และ ๒ ว่า ที่แผนกอักษรโบราณ หอสมุดวชิรญาณ หอสมุดแห่งชาติ มีคัมภีร์
 คัมภีร์ต่าง ๆ ซึ่งเจ้าหน้าที่ได้ค้นบัญชีเก็บเป็นหลักฐานแล้ว และยังได้เดินทางไปสำรวจคัมภีร์
 โบราณที่เก็บไว้ในวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศซึ่งมีบัญชีไว้ ผู้วิจัยจึงได้ติดต่อขอตรวจสอบเอกสาร
 คัมภีร์โลกปทีปกสาร กับนายวชิระ ธรรมเมธีนทร์ นักภาษาโบราณ ๔ หัวหน้าสาย
 งานบริการหนังสือภาษาโบราณ กองหอสมุดแห่งชาติ และขอตรวจสอบบัญชีซึ่งเจ้าหน้าที่
 ได้ไปสำรวจมาแล้ว เพื่อกำเนินการวิจัยเป็นขั้นตอน ดังนี้

๑. เริ่มตรวจสอบคัมภีร์โลกปทีปกสาร พบว่า ที่หอสมุดวชิรญาณ มีการ
 เก็บรักษาคัมภีร์ทั้งที่สมบูรณ์และไม่สมบูรณ์ รวมทั้งสิ้น ๒๑ ฉบับ เป็นอักษรขอม ๒๐ ฉบับ
 อักษรรามัญ ๑ ฉบับ นอกจากนี้ยังปรากฏว่า ที่วัดเพชรพลี จังหวัดเพชรบุรี มีคัมภีร์
 โลกปทีปกสารอักษรขอมอีก ๑ ฉบับ ผู้วิจัยได้เดินทางไปตรวจชำระด้วย

๒. เมื่อได้ตรวจสอบคัมภีร์โดยละเอียดแล้ว ปรากฏว่า มีเอกสารที่สมบูรณ์
 พร้อมที่จะนำมาตรวจสอบได้ ๑๓ ฉบับ ผู้วิจัยจึงได้ลงมือสอบทานเทียบกันคัมภีร์ทั้ง ๑๓ ฉบับ
 โดยได้ปริวรรตจากอักษรขอม และอักษรรามัญเป็นอักษรไทย เก็บบันทึกคำ ขอความ
 ที่ตกหล่น ผิดเพี้ยนไว้อย่างละเอียด เพื่อนำมาเปรียบเทียบ คัดเลือกคำ หรือข้อความ
 ที่เข้าใจว่าใกล้เคียงกับคัมภีร์ที่พระเมธีขรรค์กรรณาไว้มากที่สุด

๓. คำเนิการคัดเลือกราคาที่ปริวรรตแลวทั้งหมด โดยใช้คนฉบับรคนำคำเอก
เป็นหลัก เพราะเป็นฉบับที่จารชัดเจน อ่านง่าย มีข้อความที่ผิดเพี้ยน ตกหล่นน้อยกว่า
ส่วนคำหรือข้อความที่ตกหล่น ผิดเพี้ยนไป ผู้วิจัยเก็บไว้ในบทที่ ๓ ของ
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้

๔. แปลคัมภีร์โลกปทีปกสาร ปริเฉทที่ ๓ และ ๔ ที่ตรวจสอบชำระแลวเป็น
ภาษาไทยที่สละสลวย โดยพยายามรักษารูปแบบ ส่วนวนภาษาบาลีของมรจนาวัวตามควร
ส่วนการเขียนคำแปลเป็นภาษาไทยนั้น ผู้วิจัยใช้พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน
พุทธศักราช ๒๕๕๓ ในการเลือกใช้คำศัพท์ทาง ๆ

๕. คำชื่อที่เป็นอสาชารณนาม เช่น ประเทศ สถานที่ บุคคล กิติ ชรรวมต่าง ๆ
กิติ ขอความใค ๆ ที่ผู้วิจัยสามารถสืบค้นใคความจากคัมภีร์ใค ๆ กิติ และเรื่องที่น่า
รูงาคึกษา ซึ่งพระเมธีจกรมรจนาคัมภีร์นอ้างถึง ผู้วิจัยใคจัดทำบันทึกเป็นเชิงอรรดกำกับใว้
เพื่อเป็นแนวทางใคษาคณควาใคไป

ประโยชน์ที่ใครับจากการวิจัย

- ๑. จะใคคัมภีร์โลกปทีปกสาร ปริเฉทที่ ๓ และ ๔ ฉบับภาษาบาลีที่ตรวจชำระขอ
ความถกของแลว และคาควาจะเป็นฉบับที่ใคใคเคียงกับคณฉบับซึ่งพระเมธีจกรมรจนาวัวมากที่สุด
- ๒. จะใคคัมภีร์โลกปทีปกสาร ปริเฉทที่ ๓ และ ๔ ฉบับที่แปลเป็นภาษาไทยแลว
- ๓. ผู้สนใจจะใคทราบแนวทางความคิดเกี่ยวกับเรื่องของเปเรคและคิรัจฉาน
ซึ่งพระเมธีจกรมรจนาวัวใคคัมภีร์โลกปทีปกสาร ปริเฉทที่ ๓ และ ๔
- ๔. จะใคเอกสารที่จะเป็นอุปกรณใคการใคษาคณควาเกี่ยวกับวรรณคดีพุทธศาสนา
และ ภาษาบาลี
- ๕. เพื่อประกาศเกียรติคุณของพระเมธีจกร ผู้เป็นนักปราชญ์ทางภาษาบาลี
ซึ่งใครจนาคัมภีร์โลกปทีปกสารใคปราชญ์ และเพื่อประกาศเกียรติคุณของคณใคไทยที่ใค
ชวนชวน ทะนุบำรุงพระพุทศาสนาใครูง เรื่องถาวรอยู่ในประเทศตลอดมา